

ИЗВЕШТАЈ О ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

МР ИВЕ НЕНИЋ

Дерегулација канона:

*идентитети, праксе и идеологије женског свирања на
традиционалним инструментима у Србији*

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације мр Иве Ненић *Дерегулација канона: идентитети, праксе и идеологије женског свирања на традиционалним инструментима у Србији* на састанку одржаном 12. марта 2015. године предложила је и том приликом усвојила Извештај којим се позитивно оцењује дисертација мр Иве Ненић, асистенткиње на Катедри за етномузикологију Факултета музичке уметности у Београду. Извештај комисије садржи уводно образложење, биографске податке о кандидату, анализу докторске тезе, теме за дискусију и критички осврт на дисертацију, доприносе и завршну оцену дисертације.

УВОДНО ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Мр Ива Ненић је пријавила тему докторске дисертације *Дерегулација канона: идентитети, праксе и идеологије женског свирања на традиционалним инструментима у Србији* 4. октобра 2010. године. На седници Већа Факултета одржаној 15. децембра 2010. године донета је Одлука о именовању Комисије за оцену научне заснованости предложене теме докторске дисертације у саставу: др МИРЈАНА ЗАКИЋ, доцент на ФМУ, др МИОДРАГ ШУВАКОВИЋ, редовни професор на ФМУ и др ЈЕЛЕНА ЋОРЂЕВИЋ, редовни професор на Факултету политичких наука у Београду. Веће Факултета на седници од 2. фебруара 2011. године донело је Одлуку о усвајању позитивног Извештаја Комисије за оцену испуњености услова за стицање доктората и научне заснованости теме докторске дисертације. На седници Сената Универзитета

уметности од 24. фебруара 2011. године одобрен је рад на изради докторске дисертације и на предлог кандидата именован ментор – др МИРЈАНА ЗАКИЋ, доцент, и коментор – др МИОДРАГ ШУВАКОВИЋ, редовни професор.

На основу предлога Катедре за етномузикологију, Веће Факултета је 16. јануара 2015. године донело одлуку о именовању Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације у саставу:

др МИРЈАНА ЗАКИЋ, доцент на ФМУ, ментор,

др МИОДРАГ ШУВАКОВИЋ, редовни професор на ФМУ, коментор

др СЕЛЕНА РАКОЧЕВИЋ, доцент на ФМУ,

др НАИЛА ЦЕРИБАШИЋ, научни саветник на Институту за етнологију и фолклористику у Загребу и насловни редовни професор на Одсеку за музикологију Музичке академије Свеучилишта у Загребу,

др ЈЕЛЕНА ЂОРЂЕВИЋ, редовни професор и шеф Одељења за новинарство и комуникологију Факултета политичких наука у Београду

БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Ива Ненић је рођена 1979. године у Београду. Завршила је Основну школу „Марко Орешковић“, а основно и средње музичко образовање стекла је на одсеку за клавир МШ „Коста Манојловић“. Паралелно са средњом музичком школом похађала је природно-математички смер Прве земунске гимназије, у којој је матурирала 1998. године са одличним успехом. Студије етномузикологије на Факултету музичке уметности уписала је 1996. године након дипломирања у средњој музичкој школи и завршене друге године редовне гимназије. Током студирања учествовала је у истраживачким екскурзијама у организацији асистената и професора Катедре за етномузикологију, као и у истраживањима спроведеним у оквиру програма Истраживачке станице Петница и организације „Млади истраживачи Србије“, да би пред крај студија организовала и самосталне истраживачке пројекте у области традиционалне и популарне музике. Паралелно са студијама етномузикологије, похађала је студије Опште књижевности и теорије књижевности на Филолошком факултету у Београду. Током апсолвентског стажа

усавршавала се на једногодишњем програму Центра за женске студије у Београду (2002) и у оквиру Главног програма Београдске отворене школе (2003). Течно говори енглески и руски језик, и служи се бугарским. У периоду од 1998. до 2002. године била је студент-сарадник Одељења за етнологију и антропологију Истраживачке станице Петница. У Београдској отвореној школи обављала је функцију демонстратора при културолошким модулима Одељења за напредне додипломске студије, у периоду од 2003. до 2005. године. Током основних студија наступала је са ворлд фјуџн саставом Архаи и освајала награде на међународним музичким фестивалима. Еквивалент мастера (односно, статус дипломираног етномузиколога) стекла је 2004. године одбранивши рад *„Мишљење о музици, мишљење музичког: ка тематизацији културно-музичке праксе на примеру овчарске свирке Муслимана Пештерско-сјеничке висоравни*, под менторством редовног професора др Димитрија О. Големовића, са оценом 10. За најбољи дипломски рад на Одсеку за етномузикологију добила је награду из фонда „Александар Ђорђевић“, а те исте године је понела и признање студента генерације ФМУ. 2009. године завршила је магистарске студије на Групи за теорију уметности и медија Интердисциплинарних студија Универзитета уметности у Београду, са радом насловљеним *Повратак прошлог: критички приступ идеологијама традиције*, реализованим под менторством редовног професора др Миодрага Шуваковића. Докторске студије етномузикологије по новом болоњском програму Ива Ненић уписује 2008. године, и у року даје све испите са просечном оценом 10. Њена истраживачка и теоријска интересовања обухватају идентитет и идентификацију у праксама културе и уметности, постмарксистичку теорију идеологије, трансформацију резидуалних музичких пракси у смеру савремених музичких жанрова, различите феномене неотрадиционалне и популарне културе Србије и Балкана, историјске и савремене конструкције родности и полности, као и нарације о музици и о идентитету у глобалном друштву након дигиталне револуције.

У периоду након завршетка основних студија (2004) па до данас Ива Ненић је учествовала на бројним националним и међународним конференцијама, семинарима, трибинама и округлим столовима из области етномузикологије, друштвених наука, феминистичке и родне теорије, теорије уметности и културе и филозофије, у организацији институција попут Факултета музичке уметности, Музиколошког

института САНУ, Међународног савета за традиционалну музику (ICTM), Народне библиотеке Србије, Трећег програма Радио Београда, British Council-a, аустријске платформе transit.at и других. Објавила је више проблемских научних студија, прегледних радова и есеја у домаћим и страним научним и теоријским часописима, тематским зборницима и монографијама. Уређивала је веб часопис *E-волуција* посвећен односу виртуелног окружења, нових технологија и савременог друштва. Њени преводи научних текстова из области наука о музици објављивани су у часописима као што су *Музички талас* и *Трећи програм Радио Београда*, а превела је и две књиге које су објављене у угледним едицијама *XX век* и *Федон*. Додатно се усавршавала учешћем у пројектима самоорганизованих иницијатива попут групе ТкН (Теорија која хода, пројекат „Учитељ незналица“), тематски организованим семинарима попут међународне радионице за докторанте *Current Trends in Ethnomusicological Research: Fourth International Doctoral Workshop*, (2012, Центар за музику света Универзитета у Хилдесхајму, Немачка) или оснивачке конференције регионалне Мреже жена у извођачким уметностима Западног Балкана *АСКА* (2011). Предавања по позиву одржала је на Институту за етномузикологију Универзитета уметности у Грацу (2012) и на Одсеку за извођачке уметности Факултета за уметност и медије Универзитета у Честеру (2013). Као предавачица остварује континуирану сарадњу са Београдском отвореном школом, Истраживачком станицом Петница, Центром за женске студије, Факултетом политичких наука и Групом за теорију уметности и медија Универзитета уметности, а гостовала је и неколико пута у програму институција попут Института за филозофију и друштвену теорију, и Дома омладине у Београду. У периоду од 2006. до 2010. године радила је као уредница музичких емисија на Трећем програму Радио Београда. Запослена је као асистенткиња на Катедри за етномузикологију Факултета музичке уметности од 2010. године. Члан је Српског етномузиколошког друштва, Међународног савета за традиционалну музику и Друштва за етномузикологију (Society for ethnomusicology). Учесник је два пројекта која подржава Министарство науке и просвете РС: „Музичка и играчка традиција мултикултуралне и мултиетничке Србије“, чији је носилац Катедра за етномузикологију ФМУ и „Родна равноправност и култура грађанског статуса: историјска и теоријска утемељења у Србији“, при Факултету политичких наука Универзитета у Београду.

АНАЛИЗА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација мр Иве Ненић *Дерегулација канона: идентитети, праксе и идеологије женског свирања на традиционалним инструментима у Србији* обухвата 348 страна текста (фонт Times New Roman 12, проред 1,5) и два прилога: 42 транскрипције музичких примера (стр. 350-397); 25 фотографија и илустрација свирачица на традиционалним инструментима (стр. 398-422).

Структура докторске дисертације је следећа:

– Увод (стр. 1-11);

– *Теоријски дискурс о идентитету (Опште поставке теорије идентитета; Идентитет и идентификација у дискурсу теоријске психоанализе; Идентификација у пољу другости; Недовршивост идентитета: под руку са (расутом) стварношћу; Идентификација и интерпелација: два напоредна низа; Зашто рећи „не“ формулацији „идентитет у музици“? (Нацрт за теоријски завртањ „интерпелација музиком“); Перформативност рода; Женскост као културални конструкт; Род, женскост и свирачице у дискурсу етномузикологије)* (стр. 12-110);

– *Генеалогја женског инструменталног извођаштва (Историјски дискурс о женском свирању у Србији и на Балкану; Путуюћи женски бард: слепа гусларка; „Добре“ и „лоше“ свирачице: деветнаести век и седиментација нормe; Модерна жена: свирачица; Етнографија изузетка: откривање женског инструменталног извођаштва у сеоској традиционалној музици; На другој страни родне дихотомије: инструменти намењени женама; Етнографија женског гуслања у двадесетом веку; Неки закључци: ка генеалогји женског увежбавања/субвертирања идентитета музиком)* (стр. 111-193);

– *Савремене музичке праксе свирачица (Дугим трагом идентификације: Љично и друштвено у пракси и чину свирања; Ривајл, етницитет и амбивалентни статус женскости; Постојати/бити свирачица: идентификација-интерпелација преко дискурса о музицирању и чину музицирања; Музика као знаковно-материјални перформатив идентитета; Од маргина ка новим слободама: неотрадиционална, етно и world социомузичка формација; Материјалност идентификације у пракси гуслања)* (стр. 194-308);

– *Завршна разматрања: од затурене историје до колективитета на помолу* (стр. 309-317).

У **Уводу** рада Ива Ненић објашњава предмет истраживања у чијем фокусу су некадашње и актуелне женске свирачке праксе, односно конкретне индивидуе, институције и активности које се разматрају као материјално-знаковне укупности извођења идентитета, уз јасно постављене и дефинисане макроконцепте: праксе, идентитета, идеологије и рода. Кључна мотивација за одабир теме потиче из досадашње слабе видљивости (готово невидљивости) женског свирања у преовлађујућим (не само етномузиколошким токовима), а коју ауторка у процесу свог истраживања препознаје као праксу вредну друштвене и научне пажње. Отварање простора женском инструменталном извођаштву, те увођење женског свирања у званичне нарације о музици у друштву, захтевало је озбиљан апарат критике и деконструкције у циљу сламања отпора произведених дихотомних модела родно опредељених понашања у традиционалној инструменталној музици. Најављени интердисциплинарни карактер истраживања спровођен је у раду кроз темељно коришћење квалитативне методе теренског (полуструктурирани дубински и слободни индивидуални и групни интервјуи; поновљена истраживања; посматрања са учествовањем) и архивског истраживања, критичко-генеалогски приступ научној литератури и публикованој грађи, рефлексивне и критичке етнографије, заступање феминистичке испитивачке платформе, потом кроз примену аналитичко-синтетичке и компаративне методе, индукције и дедукције..., другим речима, кроз одабир метода и техника које су умрежиле више дисциплинарних усмерења: од етномузикологије и антропологије, до књижевне теорије, семиотике, филозофије, феминистичке епистемологије, критичких поставки студија културе.

Први део ”Теоријски дискурс о идентитету”

Кандидаткиња мр Ива Ненић је у **првом делу ”Теоријски дискурс о идентитету”** поставила и развила критички оријентисану општу теорију идентитета. Кандидаткиња је ”женско свирање” поставила за објект научних истраживања и тумачења у опште-теоријском смислу, те на нивоу емпиријско интерпретативних истраживања етномузиколошког материјала: ”Предмет истраживања докторског рада чине некадашње и

актуелне женске свирачке активности као материјално-знаковне праксе извођења идентитета, у традиционалној музици и њеним различитим савременим тековинама у Србији. Објекти истраживања били су конкретне индивидуе и њихова разнолика музичка активност, као и институције и праксе путем којих се материјално репродукују друштвени идеолошки обрасци традиције, нације и других идентитетских макроопредељења, али и антагонизми под плаштом доминантне културе, присутни у судару званичних наратија и микроконтекста заједница и појединаца који музицирају *мимо правила*” (стр. 1). Кандидаткиња је, да би се поставила и обрадила овако сложен предмет изучавања и тумачења, развила одговарајуће теоријске приступе и методологију.

Први део дисертације је компонован у девет поглавља: ”Опште поставке теорије идентитета” (стр. 12-15), ”Идентитет и идентификација у дискурсу теоријске психоанализе” (стр. 15-22), ”Идентификација у пољу другости” (стр. 22-30), ”Недовршеност идентитета: под руку са (расутом) стварношћу” (стр. 30-35), ”Идентификација и интерпелација: два напоредна низа” (стр. 35-56), ”Зашто рећи *не* формулацији *идентитет у музици*? (Нацрт за теоријски завртањ *интерпелација музиком*)” (стр. 56-66), ”Перформативност рода” (стр. 66-91), ”Женскост као културални конструкт” (стр. 91-97) и ”Род, женскост и свирачице у дискурсу етномузикологије” (стр. 97-110). У ових девет поглавља разматране су основне, развијене и, често, антагонистичке теорије о идентитету у општем и посебном смислу. Идентитет није показан као иманентни и саморазумљиви полазни појам савремене теорије културе, етномузикологије и културалне антропологије, већ као појам конструисан под специфичним условима и околностима савремених теоријских гледишта и њихових научних сукоба, односно, разликовања. Ива Ненић је пошла од основних појмовних одређења идентитет. Расправила је динамични однос субјекта и заједнице одређен политиком и облицима делања, да би на претпостављеној основи ”кризе идентитета” и из ње произашле плуралне ”политике идентитета” понудила своја научна решења.

Оно што је изложено у првом поглављу првог дела дисертације је компаративна, а затим и критичка расправа односа есенцијалистичких и антиесенцијалистичких теорија идентитета, што је у савременој перспективи показано као теоријски *конфликт* либерализма и комунитаризма. Кандидаткиња је на иновативан начин у надградњи савремених теорија идентитета понудила разраду концепта ”идентитарне процесуалности”

и тумачења идентитета као спољашњег субјекту. На инструктиван начин је дат психолошки, социолошки и културално теоријски преглед теорија идентитета: Ериксон, Строс, Гофман, Бергер и др. На критички начин су упоређене теорије структурализма, савремене антропологије и постструктурализма. Кандидаткиња је показала одлучне намере да иде преко постструктуралистичког хоризонта тумачења.

У другом поглављу првог дела ”Идентитет и идентификација у дискурсу теоријске психоанализе” засновано је компаративно-критичко сагледавање односа психоанализе и социологије, односно, указано је на теоријски обрт од психоанализе као теорије субјекта ка психоанализи као теорији културе. Њене референце су постављене расправама субјекта и другог према Ериксону, Фројду и Лакану. На показан а структурално детерминишући начин примењен је лакановски модел СИР-а (Симболичког, Имагинарног и Реалног). Динамика несвесног, другости и идентитета је суочена и примењена на начин процесуирања структура субјекта и колектива. Лакановска теоретизација идентитета је омогућила да се стабилни и есенцијалистички концепт идентитета дестабилизује функцијама имагинарног и симболичког извођења.

У трећем поглављу првог дела ”Идентификација у пољу другости” постављена је теоретизација другог и другости, а то значи функционалне разлике: ”Устројство идентитета није, другим речима, стабилно и неповратно детерминисано, већ флуидно и ситуирано у друштвеном простору” (стр. 26). Кандидаткиња је на суптилан начин показала прелаза са тумачења идентитетске разлике у антропологији на филозофску теорију *разлике* (*différance*) у списима Жака Дериде. Тиме је уведено гледиште филозофске деконструкције у разумевање оспољеног динамизирања и процесирања разлике као конституента идентитета. Ива Ненић указује на ”конститутивну спољашњост”. Тиме је теорија идентитета повезана са теоретизацијама језика и ширих ”говорних контекста” или дискурса. На назначеној теоријској платформи разматрани су приступи Ернеста Лаклауа, Шантала Муфа, Џудит Батлер и Стјуарта Хола.

У четвртном поглављу првог дела ”Недовршивост идентитета: под руку са (расутом) стварношћу” разрађена је перспектива постмарксистичке и пролакановске теорије ради примене концепта расцепљене структуре идентитета на интерпретације идентитетских политика изван доминантних друштвених пракси идентификације. Тиме се успоставља критичко-теоријски приступ динамичном односу главног друштвеног тока и

маргиналних културалних пракси. Блиско приступима студија културе, постколонијалних теорија и студија дијаспоре (Гилрој, Гупта, Фергусон, Малки, Хол) идентитет је редефинисан као нека врста сцене или сценског догађаја, којим се моћ показује као контекстуализована друштвена и културална појава. Идентитет се интерпретира, сагласно алтисеровству, као облик материјалне праксе која није природна појава већ друштвена пракса субјективизације и идентификације са свим материјалним консеквенцама.

У петом поглављу ”Идентификација и интерпелација: два напоредна низа” алтисеровски термини идентификације и интерпелације тумаче се сагласно посталтисеровским мислиоцима као што су Лаклау, Муф или Хол. Реч је о указивању да су праксе идентификације и интерпелације у односу на друштвене и културалне идентитете антагонистичке (Лаклау, Муф), односно, суочавајуће - на пример, суочавање дискурса идентитета и праксе идентификације (Хол). У овом делу расправе је на одличан начин протумачена динамизација алтисеровског структуралистичког схватања идеологије као облика субјективизације у односу на норме (добри субјект) и одступања од норми (инвертовање интерпелацијског субјекта). Појам ”дисидентификација” указује на субвертирање - на пример у квир праксама - општих механизма нормиране и доминантне идентификације. Назначена расправа ”непослушног субјекта” је, затим, разрађена лакановским (Жижек, Мочник) и радикално феминистичким+квир дискурсима (Батлер, Муњоз). Завршница поглавља указује на применљивост критике идентитета и развијање теоретизације инверзних или субверзивних, односно, алтернативних идентитета на сам тематски објект дисертације: жене као гусларке и фрулашице. Кандидаткиња указује на потребни појам којим ће повезати савремену теорију другости идентитета са традиционалним моделима - а то је појам ”резидуално”. Резидуално се може схватити као оно што је баштињено из претходних културалних и историјских формација, а при томе је схваћено као преобликовање и селектовање традиције.

Ива Ненић у шестом поглављу ”Зашто рећи *не* формулацији *идентитет у музици?* (Нацрт за теоријски завртањ *интерпелација музиком*)” покреће расправу односа идентитетске политике и музике. Тиме нуди своју реинтерпретацију уобичајених етномузиколошких приступа теорији идентитета. Запажа се да Кандидаткиња стабилни појам традиције замењује динамичним појмом изведеним из Алтисерове филозофије и културалних теорија његових настављача или блиских ревизионистичких теоретизација

(на пример, Хол). Ако се употребљена сложена теоријска апаратура поједностави, може се рећи да се идентитет не налази у самој музици, већ у начину на који се музика изводи на доминантним и маргиналним друштвеним или културалним сценама на којима се одигравају субјективизација, идентификација и интерпелација успостављањем ”пакета веровања”, а то значи идеолошког постављања идентитета у сложеном пољу идентитетских пракси тј. политика. Нагласак је, свакако, на постављању, тј. процесу и делатности.

У седмом поглављу ”Перформативност рода” разрађена је родна теорија заснована на перформативној теорији рода америчке филозофкиње Џудит Батлер. Род није виђен као извор идентитета, већ као учинак извођења унутар полних потенцијалности које су дискурзивно постављене. Ива Ненић је разрадила путеве употребе појма перформатив и перформативност са свим битним преименовањима из филозофије језика у филозофију рода. Постављене тезе омогућавају да се савремени ”народни свирач или свирачица” историзује и контекстуализује како у односу на замишљене традиције, тако и у односу на културалне идентитете од националног до родног и од родног до политичког. Перформативност идентитета је, заправо, опримерење концепта темпоралног идентитета, а то значи историјски и културално де-есенцијализованог тј. де-онтологизираниог идентитета. За Кандидаткињу је било битно да покаже да се тумачење рода у етномузикологији више не може посматрати на непроблематски начин, већ да се мора показати динамизам родног извођења музиком у односу на језичке, телесне, бихевиоралне и друге културалне а динамичне чиниоце. Зато, темељна теза ове дисертације јесте да идентитет није у музици, већ да се мора говорити о идентификацији путем музике. Ако је тако, тада се музика више не схвата као ефекат музичког чињења, већ као ”апаратус” идентификационих пракси.

У осмом и деветом поглављу ”Женскост као културални конструкт” и ”Род, женскост и свирачице у дискурсу етномузикологије” разматрани су проблеми примене конструктивистичког приступа роду у контекстима етномузиколошке науке. Пажња је посвећена трансформацији антрополошког есенцијализма у антрополошки конструктивизам у односу на локализоване родне идентитете. Теоријски конструктивизам је омогућио да се изведе расправа статуса женског субјекта и релативизованог бинарног односа жена-мушкарац у односу на идеализовану традицију и у односу на

материјалистички натурализовану савременост. Кандидаткиња је аргументацију за свој доследни конструктивизам потражила у компаративистичкој антрополошкој и етномузиколошкој литератури. То је за последице имало преиспитивање нормативних концепата модернистичке етномузикологије и њој одговарајућих антрополошких слика људскости предочених музиком или облицима понашања и делања са музиком. Кандидаткиња је у последња два поглавља првог дела дисертације извела два битна научна захвата:

1. применила је критику опште теорије идентитета, посебно, рода на етномузиколошку науку, те тежила њеној фундаменталној ревизији, и

2. из критике есенцијалистичке теорије идентитета и на основу заснивања концепта музике као перформативног оруђа извођења рода показала је како се могу расправљати специфични случајеви музичких родних пракси у различитим културалним моделима.

Ива Ненић је у првом делу докторске дисертације у свих девет поглавља на успешан начин поставила сложenu теоријску и критичку расправу научног есенцијализма у име савременог схватања антиесенцијализма и научног конструктивизма са спремношћу да најсложеније, често, спекулативне теоријске формате примени на конкретне етномузиколошке задатке. На прецизан начин је повезала теоретизације филозофије са теоретизацијама антропологије, студија културе и етномузикологије. Показала је суверено владање изабраном и критички примењеном литературом, односно, извела је битне критичке натурализације еномузиколошких дискурса са теоријским моделима савремене антиесенцијалистичке, конструктивистичке и материјалистичке теорије. Успостављајући нове етномузиколошке формате истраживања и анализе родних идентитета доказала је да је могуће понудити нова читања маргиналних музичких пракси и тиме реинтерпретирати статус музике као перформативне делатности у пољу идентитетских ефеката.

Други део „Генеалогја женског инструменталног извођаштва“

Други део рада „Генеалогја женског инструменталног извођаштва“ садржи осам поглавља: „Историјски дискурс о женском свирању у Србији и на Балкану“ (стр. 111-125) ; „Путујући женски бард: слепа гусларка“ (стр. 126-136); „„Добре“ и „лоше“ свирачице: деветнаести век и седиментација нормe“ (стр. 137-150) ; „Модерна жена:

свирачица“ (стр. 151-158); „Етнографија изузетка: откривање женског инструменталног извођаштва у сеоској традиционалној музици“ /стр. 159-163); „На другој страни родне дихотомије: инструменти намењени женама“ (стр. 164-171); „Етнографија женског гуслања у двадесетом веку“ /стр. 172-191); „Неки закључци: ка генеалогiji женског увежбавања/субвертирања идентитета музиком“ (стр. 191-193).

Од првог до четвртог поглавља овог дела излажу се и критички контекстуализују историјски извори о инструменталној активности жена у Србији, и шире, на Балкану. Консултовањем обимне литературе и драгоцених сведочења у широком временском луку – од средњовековног периода до двадесетог века, Ива Ненић генерално констатује маргинално истраживачко помињање и научно бављење женама као свирачима, што је праћено различитим идеолошким мрежама, датим друштвеним контекстима и материјалним представљањима. Критичким сагледавањем накнадно фиксираних дискурса, који су једноставно подводили модел женског инструменталног деловања као зазорну појаву, Кандидаткиња расветљава изразитије видове женске активности на овом плану и различите разлоге историјске родне подвојености који су осујећивали видљивост жене као актера. Из интерпретације појединачних случајева и праксе женског инструменталног извођаштва издвајамо само неколико битних момената, који потврђују важност примењеног аналитичког и критичког разматрања:

- Честа појава лексикографских термина за свирачицу (свираљница у Србији, пискатељница на Балкану), понеке историографске белешке (дубровачке свирачице дувачких инструмената на свадби у 15. веку), као и ликовни извори из средњег века, упућују на присуство женских извођача (у случају ликовних представа – превасходно на идиофоним и кордофоним инструментима). Судаћи према литерарним сведочењима, њихово јавно наступање, сагласно црквеним и правним канонима, саматрало се недостојним. Историографске белешке у времену отоманске империје говоре о женским инструменталним ансамблима у којима су учествовале претежно Ромкиње. Ова пракса била је актуелна нарочито до почетка деветнаестог века, а подразумевала је и укључивање музичара другачије етничке афилијације.

- Подаци о слепим гусларкама у досадашњим научним и историографским приступима реферирају се као на појаву која је релативно каснијег настанка, иако ова пракса сеже у почетак 17. века, према белешкама француског путописца Пјера Лефевра.

Лефевр сведочи о гусларкама које су свирале на једноструном гудачком инструменту у пиротском крају и даје први опис музичког звука о њиховом извођењу (у смислу да су производиле висок, али пријатан тон), на основу чега Кандидаткиња претпоставља посебну естетику слепих гусларки у односу на еталоне мушког извођења, „уз опаску да ни стандарди мушког извођења нису морали бити једнообразни, нити истоветни са данашњим мерилима доброг певања уз гусле“ (127). Такође, како Ива Ненић истиче, „ове гусларке су несумњиво припадале јавном простору, на начин на који се данас искључиво везује за мушкарце и као такав ретроградно пројектује на целокупну историјску праксу гуслања на Балкану, прикривајући њену вишеструкост и интерне дисконтинуитете у корист данас актуелног разумевања гусларске традиције“ (127). Имајући у виду белешке из каснијег периода о слепим гусларкама (до налаза слависте Матије Мурка), констатује се трајање епске праксе неговане од стране жене у континуитету бар три века. Чињеница да савременије историографије истичу пре свега лиричност, емотивност и усмереност на „традиционално“ женске мотиве, уз занемаривање осведоченог и епског дела репертоара, као и подручја израза ових „путујућих женских бардова“, говори, према речима Кандидаткиње, о есенцијалистичком тумачењу претпостављеног женског стваралачког принципа, односно о „накнадно конструисаном интерпретативном оквиру... који је изведен по угледу на идеалтипски модел женскости у традиционалној култури.“ (125). Дакле, у интерпретацијама из 19. и раног 20. века, слепа гусларка је, како то Ива Ненић напомиње, неисказива фигура, која у новом, национално-романтичарском и потоњем фолклористичком дискурзивном режиму стварања новог канона епике, од резидуалне друштвене праксе постаје избрисана.

- Норматив пожељног женског идентитета током 19. века, дефинисан европским буржоаским концептом грађанске културе (са иманентном дистинкцијом јавног и приватног), довео је до раздвајања „доброг“ (салонско музицирање на клавиру) и „лошег“ женског музичког извођаштва (посебно у случају гусларки, чије је јавно показивање аргументи означавано као преступно), што говори о осујећеним позицијама резервисаним за женски субјект.

- Модерно женско свирање на почетку 20. века, условљено доласком немачких, чешких и аустријских женских ансамбала, дамских капела, утицао је на стварање сличних оркестара европског типа на простору Балкана. То је значило својеврсну форму женске

еманципације и јавног искорака из клишеизираних родних улога. Напоредо с тим, отварао се простор за саставе са дужом локалном традицијом, попут војвођанских и панонских тамбурашких дружина, у којима су и жене узимале учешће.

У наредним поглављима посвећеним женском инструменталном извођаштву у сеоској традиционалној музици Кандидаткиња истиче да је све до касног 20. века у југословенској и потоњим пост-социјалистичким етнографијама музичких пракси Балкана доминантно становиште да су свирачице неуобичајена, иако присутна појава. Будући да подаци о женским свирачицама у литератури нису малобројни, њихов споредни третман у научним етноекспликацијама доводи се у везу са забранама свирања нарочито аерофоних инструмената у културним нормативима, из чега произилази и критика Кандидаткиње упућена научном дискурсу који тзв. одступања од норме бележи, уколико бележи, са великим опрезом. У том смислу, изузетак су интерпретације сестара Јанковић о женском музицирању („вештакињама“), чији описи и вредновања не подлежу репрезентацијским родним режимима средине 20. века. У склопу неутралне родне детерминације Кандидаткиња маркира феномен дечијег извођаштва, а у контексту женски предиспонираних инструмената (дудурејш, даире, тепсија као пратња) конкретизује присутност женских инструменталних вештина, њиховог јавног приказивања и вредновања.

Тежња да се извођаштво родно нормира, сагласно важећим режимима моћи у друштву, нарочито је истакнуто у позиционирању женског гуслања у етнографским извештајима из 19. и 20. века. Грађа, међутим, сведочи и о јавној (а не само приватној) активности гусларки, које су судећи по написима нарочито из 20. века овладале и разноврсним репертоаром (епиком, лириком, шаљивим песмама). Запостављање интерпретативних квалитета ових свирачица потврђује ставове етнографа о гусларки као изолованој појави у иначе мушкој пракси. Ива Ненић констатује моделе етнографске репрезентације: базираност на позицију изузетка (где се женско учешће види као представништво архаичне локалне културе) и на прекорачење родних норми (у случају свирачица које исказују вишак мушких црта).

Као закључак овог дела још једном се указује на важност сагледавања пракси унутар конкретних историјских и политичких позиција, а чије је одсуство у научним и историографским приступима 19. и 20. века довело до подложности одређеним

идеолошким механизмима и иманентним друштвеним интересима. У вези са разматраним примерима женског учешћа у инструменталној народној музици Кандидаткиња истиче два таква интереса: успостављање канона народне културе у оквиру патријархалног националног модела у 19. веку и позитивистички и објективистички усмереног научног модела у 20. веку. Ови моменти су идеолошки обликовали слику манифестовања „полних улога“, у којој је свирачица народних инструмената нерепрезентабилни елемент система.

Трећи део „Савремене музичке праксе свирачица“

Трећи део рада „Савремене музичке праксе свирачица“ обухвата шест поглавља: „Дугим трагом идентификације: [лично и друштвено] у пракси и чину свирања“ (стр. 194-227; „Ривајвл, етницитет и амбивалентни статус женскости“ (стр. 228-223; „Постојати/бити свирачица: идентификација-интерпрелација преко дискурса о музицирању и чину музицирања“ (стр. 223-253; „Музика као знаковно-материјални перформатив идентитета (стр. 253-281); Од маргина ка новим слободама: неотрадиционална, етно и world социомузичка формација“ (стр. 281-294); Материјалност идентификације у пракси гуслања) (стр. 294-308).

У првом поглављу овог дела Кандидаткиња излаже сопствене увиде о деловању свирачица у разматраним музичким праксама и о односу индивидуалног улагања у идентитет преко музичког деловања, а на основу петогодишњег истраживачког рада са извођачицама и елборираних пракси неотрадиционалне музике. Увиди се ослањају на историчност, наративну и афективну реконструкцију, синхрони пресек актуелних усмерења, те родних позиционирања на савременој музичкој сцени. Методолошко-временски оквир обухвата: реконструкцију женског учешћа у традиционалној музици као резидуалној пракси из периода успостављања фолклористичких модела кроз институционална идеолошка средства југословенског социјализма (у периоду који је непосредно претходио комунизму); процесе поновног „откривања“ свирачица у постсоцијалистичком времену након распада СФРЈ, процесе диверсификације и медијатизације сцена нове традиционалне музике и других музичких пракси у времену раног транзицијског либералног капитализма, са флексибилнијим приступом родном идентитету извођача. У контексту интерпретације женских извођачких пракси до 90-их година 20. века, Кандидаткиња се одлучује за анализу превасходно две друштвене праксе:

певање уз гусле и традицију свирања на фрули, будући да су оне успеле да остану релативно видљиве у разним друштвеним и идеолошким променама до данас и да жене у њима остварују запажено учешће кроз историју и савременост. Повремено Кандидаткиња реферира и на друге женске праксе свирања (окретање тепсије, на двојницама, листу, хармоници, кавалу, труби). Ово поглавље обилује изузетно информативном етнографском грађом, као и веома сликовитом, јер Ива Ненић задржава аутентичан говор својих казивачица. Овде се наводе различита појединачна искуства свирачица и односи окружења према пракси музицирања женских особа у њиховим различитим узрастима и деловању у оквиру приватног и јавног простора у сеоским, урбаним срединама и приликом јавних презентација резидуалних облика сеоског музицирања (од неприхватаања до завидне локалне видљивости). Посебна пажња посвећује се процесу „естрадизације“, која је иако бочно дотакла праксу ових свирачица, у великој мери опредељивала њихов репертоар у медијској културној потражњи популарне музике у Југославији.

У другом поглављу овог дела дефинишу се данашње формације у којима учествују свирачице са различитим третманом традиционалне музике: ишчезавајућа традиционална музика коју негују њени непосредни носиоци; мимезис традиције, на који се ослања неотрадиционална музика; спој традиционалног и модерног (локалног и туђег), што је одлика world music; комодификација традиције (израђена у комерцијалној етно музици); „измишљање традиције“. Током последње деценије 20. века свирачице постају видљивије на плану традиционалне и неотрадиционалне музике. Велико интересовање младих за фрулу од 2000. године носи одлике ревивалистичког друштвеног поретка, према дефиницији Тамаре Ливингстон, јер служи као алтернатива мејнстрим култури и настоји да наметне дискурс важних аутентичних вредности.

Следећи Алтисерову теорију идентификације-интерпелације у трећем поглављу, Кандидаткиња посматра свирачицу, односно њено постојање у смислу процеса и у смислу конкретног догађаја. Бројне вербализације информанткиња одражавају фиксирање момената из детињства и у потоњем сазревању, битних за обликовање сопственог идентитета и музичког израза, који је утицао на став, понашање, стил и репертоар. Начине оваквог обликовања Кандидаткиња прати кроз различите идеолошке позиције, важеће за различите историјске периоде (од условљености локалним хабитусом и близином породичног и сеоског круга, преко промоције сељаштва као пожељног класног

идентитета, идеологије националног препорода, до мреже државних идеолошких апарата (попут неформалних институција, новоустановљених формација world и етно сцене). Реферира се и на разумевање интерпелације као специфичан одазив сонорности (Алтисер, Џон Мјуит), који захваљујући карактеристичној моћи музике повезује регистре психе и друштвеног поретка. Наративи свирачица упутили су Иву Ненић на важност односа према слушању и сакупљању музике, те разраду Фелдове „акустемологије”, као соничног смештања сопства у свет који укључује и индивидуалну историју слушања. Материјални упис интерпелације на репертоар, потом и на само музичко извођење разматра се на плану употребе одговарајућег регистра, волумена и тембра, као и стила гуслања (на линији намерног наглашавања „женских” квалитета или саображавања „мушком” идеалу). Сагледава се и однос свирачица према самом инструменту, који се испољава поседовањем импресивне колекције инструмената (у случају фрулашица), истицањем квалитета израде инструмената и добијеног звука (у случају гусларки).

У поглављу „Музика као знаковно-материјални перформатив идентитета” Кандидаткиња примењује Персову семиотичку поставку легизнака, синзнака и квализнака на нивоу репертоара, интонирања, мелодијске профилисаности, експресивности. Индексичке везе проналазе се у носталгичном дискурсу (евоцирањем блискости са музиком из детињства) и/или указивањем на друштвено окружење или ситуације, а преображај индексичке функције у симболичку сагледава се у померају сеоске инструменталне музике, базиране на непосредности искуства и навика, у моћан симбол националног идентитета. Ива Ненић издваја неколико модалитета материјалне перформативности музике: чин музицирања као засебан идентитетски перформатив; директно узимање учешћа у музичкој пракси као дуготрајни идентитетски процес; посредно узимање учешћа у музичкој пракси као идентитетски перформатив и процес. Она истиче да се музиком „конституише-потврђује припадност одређеној локалности; културалној формацији, родној позицији, регионалном и/или националном идентитету, стилу, доминантној или субкултуралној оријентацији; ови идентификациони процеси не теку изоловано, већ су најчешће чврсто преплетени уз могућност наддетерминације (преовладања) једне идентитетске матрице” (262). Кандидаткиња се посебно бави питањем генерацијске и класне идентификације (на трагу вилијамсовске „структуре осећања”), под чим подразумева проживљена заједничка искуства и њихову унутрашњу повезаност у

оквиру генерације или периода. Музичким транскрипцијама илуструју се модели генерацијске идентификације, као лични извођачки профили и афинитети свирачица.

Простор српске етно и world сцене од 2000. године представља место већих изражајних слобода и мањег оптерећења поводом рода. У саставима ових популарних жанрова свирачицама се приписује двојака улога: с једне стране, опредељеност звука у етно категорији одређена је семантиком самог инструмента и репродукцијом традиционалних мелодија или њихових мотива, а, са друге, инвентивност и оригиналност у креирању инструменталних деоница. Анализом репертоара и записаних мелодија на знаковном плану (од квали до легизнака) констатује се значајан степен експресивности, које и по мишљењу информанткиња представља обележје женског свирања; истичу се такође и разлике између генерацијске профилисаности идентитета старијих и млађих фрулашица.

У шестом поглављу „Материјалност идентификације у пракси гуслања” Ива Ненић указује да активну позицију гусларки обележава истовремено и мања бројност у поређењу са свирачицама на неким другим традиционалним инструментима и већа видљивост, с обзиром на изразитије реакције јавности (од позитивних до омаловажавајућих). Ипак, за разлику од амбивалентног односа саме локалне заједнице поводом овакве женске активности, Кандидаткиња констатује изразиту афирмативност коју младе гусларке добијају од стране шире друштвене заједнице, захваљујући медијатизацији ове праксе, али и томе што се сам инструмент не сагледава толико кроз призму полности, већ као репрезент старине, националне културе. Анализом појединачних извођења, репертоара и музичких карактеристика (вокални регистар, боја, виртуозитет, орнаментација, тонски односи, формалне карактеристике, драматургија музичко-поетског тока) дефинишу се индивидуалне стилске особености као продукти индивидуалне даровитости и родне идентификације (културални модели женске и мушке праксе гуслања). Посебна пажња посвећује се интонирању, артикулацији и динамичком нијансирању савременог гуслања, које у зависности од извођеног репертоара и идиолекта, указује на степен иконичности или отклона од некадашњег стила свирања на овом инструменту.

Завршна разматрања: Од затурене историје до колективитета на помолу дата су у форми рекапитулације интерпретација и закључака изнетим у претходним деловима.

Кандидаткиња напомиње да су описи и модели владајућих диспозитива као регулатори историјске праксе музицирања применљиви и на остале инструменталне активности које нису биле предмет овог рада. Изражава уверење да ће изведена генеалогичка историја женског свирања „послужити за даље допуне мозаика женског инструменталног извођаштва, као релативно слабо мапиране области у ширем пољу овдашње етномузиколошке дисциплине, али и за враћање приповести о преткињама генерацији данашњих свирачица, као историјској увертири у њихову сопствену делатност која им је одузета у званичним нарацијама о музичкој култури” (316).

Избор литературе (стр. 318-341) чини преко 250 јединица на српском и енглеском језику из области кључних за предмет истраживања и примењени интердисциплинарни приступ: етномузикологије, етнологије, антропологије, семиотике, филозофије, књижевне теорије, психологије, филозофије. У оквиру коришћених **извора и грађе** наведени су новински чланци, интервјуи, цртице; аутобиографска и мемоарска проза, есеји, белетристика; енциклопедије, речници; фотографије; дискографија; интернет извори (стр. 343-347). На приложеном ЦД-у налази се 21 нумера женског извођења на гуслама, фрули, потом и на двојницама и листу. Примери су бележени у разним контекстуалним ситуацијама и обухватају различите формације музичког представљања: од солистичког и камерног музицирања до извођења уз оркестарску пратњу.

ТЕМЕ ЗА ДИСКУСИЈУ И КРИТИЧКИ ОСВРТ НА ДИСЕРТАЦИЈУ

Докторска дисертација мр Иве Ненић *Дерегулација канона: идентитети, праксе и идеологије женског свирања на традиционалним инструментима у Србији* отвара бројна питања и теме за расправу у вези са разматраном проблематиком. Комисија ће у реферату поставити извесна општа критичка питања за дискусију, док ће током јавне одбране бити изречена појединачна питања и коментари.

Питања:

1. Разматрајући могућности функционисања интерпелацијских механизма и њихових уодношавања са процесима идентификације, одређујете се за концепт идентификације-интерпелације лингвисте Мишела Пешоа, а идентитетске артикулације женских свирачица на традиционалним инструментима у различитим историјским и културалним контекстима Србије и Балкана генерално одређујете као дисидентификацијске. Да ли можете да маркирате појединачне случајеве контраидентитетског карактера и, нарочито, оне које одређујете (да ли оригинално?) као еуидентификацијске? Другим речима, у којим тренуцима друштвене реалности дисидентификацијске позиције, које одређујете као преовлађујуће у животним наративима Ваших саговорница, бивају интерсекционално назначаване у сферу контраидентификације и, нарочито, еуидентификације?
2. Да ли је могуће читавање/отеловљење интерсекционалне, а нарочито, родне идентификацијске матрице ишчитати у самом музичком тексту као структури или је неопходан аудитиван увид у сегменте сонорне перформативности музичког извођења (коришћења одређеног регистра, волумена, тембра, експресивног артикулирања музичког тока)? Поједностављено, да ли је идентификацијску, конкретно родну диферентност извођења могуће препознати кроз нотни текст као графичку репрезентацију музичке структуре?
3. Музичко манифестовање рода препознајете у превасходно артикулативним нијансама извођачког чина: „женском“ вокалном тембру, коришћењу умереније динамике, експресивнијој интерпретацији, коришћењу вибрата. Будући да региструјете идентификацију ових квалитета извођења као „женских“ континуирано кроз читав 20. век, па и претходно столеће, да ли се може говорити о томе да су они универзални или макар, постојанији квалитети друштвене родне идентификације? Другим речима, да ли ће интерпелација родности у/кроз музичко извођење бити уписивана и препознавана увек на исти начин: женска „женским“, а мушка „мушким“ квалитетима? И даље, да ли, према Вашем мишљењу, постоји родно неутрално музичко извођење?

4. Једна је од окосница овог рада у разматрању музичке праксе као „активне материје“ у којој се на плану соничног, дискурзивног и тјелесног збива род (в. нпр. стр. 85). Друге димензије идентитета појављују се под појмом интерсекционалности, те се стјече дојам о њиховој секундарној улози у односу на идентитарно утемељујући род (в. нпр. стр. 180). Подупире ли грађа – увид у музичке праксе некадашњих и данашњих свирачица – такав извод или су класне и нарочито етничке и националне идентификације-интерпрелације остале по страни само нпр. услијед специфичног фокуса овог истраживања, наиме разумљивога лимитирања предмета истраживања? Ако је ријеч о првome, о примату родне идентификације, не повлачи ли она са собом есенцијалистичку концепцију рода базираног на сполу или, барем, не изискује ли подробну аргументацију усупрот таквом здруживању биолошког и културног?
5. Кандидаткиња износи подробну критику етномузиколошких приступа родној проблематици, разоткривајући подупируће идеологије и позивајући на аутокритичност (нарочито у потпоглављу 1.9.). Истодобно се залаже за ангажирану етномузикологију оријентирану подупирању позитивне друштвене промјене. Нису ли једно и друго у колизији? Другим ријечима, који су то позитивни потенцијали трансформације етномузикологије као академске дисциплине у ангажирану, акцијску или примијењену етномузикологију те, како се такођер спомиње, у пост-дисциплинарну етномузикологију?
6. Коју идеолошку матрицу или матрице бисте издвојили као „интерпелирајуће“ у овом историјском моменту као значајне за стање и развој етно музике? Да ли би и данас могло да се говори о родним идентификацијама и дезидентификацијама у овом пољу? Шта би, с тим у вези, требало да буду и путеви којима би се кретала етномузикологија?

ДОПРИНОСИ:

1. Докторска дисертација магистра Иве Ненић *Дерегулација канона: идентитети, праксе и идеологије женског свирања на традиционалним инструментима у*

- Србији* је прва научна студија која суштински интердисциплинарно умрежава савремена теоријска достигнућа филозофије, студија културе, антропологије и етномузикологије, примењујући антиесенцијалистичке, конструктивистичке и материјалистичке теоријске моделе на сферу етномузиколошких тумачења маргинализоване музичке праксе женског извођаштва у Србији и шире на Балкану. Дебатујући критику опште теорије идентитета, посебно рода, и примењујући је на етномузиколошку науку, успоставила је њену фундаменталну ревизију и понудила истраживачко-интерпретативни модел ширих дисциплинарних потенцијала.
2. Полазећи од критике есенцијалистичке теорије идентитета, а на основу заснивања концепта музике као перформативног оруђа извођења рода, Кандидаткиња је успешно демонстрирала како се могу расправљати специфични случајеви музичких родних пракси у различитим културалним моделима.
 3. Кандидаткиња веома успешно, у широко постављеном, историографски минуциозном и надахнуто вођеном наративу, разоткрива одсуство женских извођача у музичким традицијама Србије и Балкана од средњег века до данас, тумачећи његово настајање као последицу канонизације народне културе у оквиру патријархалног националног модела у 19. веку и позитивистичких и објективистичких научних тумачења у току 20. века. Тиме остварује изузетно значајне, пионирске доприносе у сфери рефлексивног репозиционирања некадашњих и актуелних етномузиколошких тумачења рода и музике у Србији са амбицијом и потенцијалима постепене демаргинализације женског извођаштва на традиционалним инструментима у њиховим савременим културалним и медијским репрезентацијама.
 4. Балансирање разматрања индивидуалних идентитетских позиција бројних саговорница и упостављаних парадигматских модела извођења женског родног идентитета кроз музику у дијахронијској перспективи представља успешан модел за разматрање односа индивидуалних и колективних интерпелација-идентификација музиком, што представља изузетан допринос етномузикологији и антропологији музике.

5. Рефлекси́вним и разуђеним инкорпорирањем теорије перформативности у разматрање материјалних и дискурзивних димензија музичке праксе Кандидаткиња нуди обухватан, потенцијално холистички приступ идентификацији, анализи и тумачењу музике који надилази традицијске дисциплинарне оквире (етномузикологије и/или антропологије музике) и постаје делотворан методолошки модел пост-дисциплинарне научне мисли.
6. Кључни су доприноси ове тезе у темељитој генеалогичкој женскога свирања традиционалних инструмената у Србији (и дјеломично и сусједним земљама) и густом – на теоријским промишљањима утемељеном – опису саморазумијевања свирачица те, једнако важно, у развијању етномузиколошког лоцираног дијалектичког споја интер- и трансдисциплинарне теоретизације са етнографским увидима. Посебно је вриједно настојање за развијањем управо етномузиколошке теорије (родног) идентитета, односно интерпелације музиком и/или музичког идентитета, која не би била тек одслик великих теорија створених у „јаким” дисциплинама него би одоздо, индуктивно, музикоцентрички, преко анализе самог музичког материјала, његових структурних и изведбених карактеристика, односно полазећи од материјалног музичког перформатива могла супстанцијално придонијети разумијевању перформативности рода. Музика то омогућује зато јер је, како Кандидаткиња опетовано назначује, поље снажног афективног уношења свирачица (односно музичара и судионика музичког извођења опћенито), њихова страсног улагања, ужитка, афинитета, личног избора и слободне воље, па дакле и поље које (у одређеној мјери) измиче родном идеолошком диспозитиву. Тиме ово истраживање представља изнимно важан принос не само српској, него и регионалној и међународној етномузикологији. У националном контексту пак од највеће је важности било делегуирати канон о маргиналном учешћу жена у инструменталној музичкој традицији некад и данас, у чему је Кандидаткиња потпуно успјела, остварујући тиме и своју експлицитну тежњу ка ангажираном етномузиколошком дјеловању.
7. Рад Иве Ненић спада у групу изузетно компетентних, до крајности одговорно урађених докторских дисертација, не само на Универзитету уметности, већ много шире. Одговорно, пре свега по промишљеној структури, изузетно обимној и

одговарајућој литератури, консеквентно изведеној аргументацији која прати чврсто утемељен теоријски оквир. Ово последње је свакако један од посебних квалитета овог рада. Кандидаткиња, пре него што крене у минуциозну анализу етномузиколошког материјала успоставља теоријске координате, које црпи из студија културе, антропологије, студије рода и музикологије, вешто објашњавајући појмове и сасвим одређене теоријске визуре, што ће касније у раду успешно користити у интерпретацији. У том смислу, теорија није декор и доказ савесно урађеног посла, већ сама суштина њеног доктората и циља који је себи зацртала: да мисли и тумачи одговорно у односу на дисциплину којом се бави, али и одговорно и утемељено у ширем друштвеном смислу. Због тога, између осталог, овај рад не само да је одговорно урађен, већ је и иновативан и управо та иновативност представља његову највећу вредност. Прецизно, крећући се к тачно одређеном циљу, овај рад консеквентно користи, образлаже и допуњује теоријски апарат на који се ослања, обогаћујући дисциплину којој припада али и додирне дисциплине чије теоријске претпоставке користи. У том смислу, ова дисертација отвара нове путеве и могућности једног простора у којем, по мишљењу Кандидаткиње, треба да се креће ужа област којом се бави.

ЗАКЉУЧАК КОМИСИЈЕ

Докторска дисертација мр Иве Ненић *Дерегулација канона: идентитети, праксе и идеологије женског свирања на традиционалним инструментима у Србији* представља оригиналну, теоријски интердисциплинарно утемељену научну студију, која компетентним разматрањем истраживачко-интерпретативних модела ширих дисциплинарних размера нуди нову поставку пост-дисциплинарног развоја етномузикологије. Кандидаткиња је докторским радом показала изузетне способности емпиријског, аналитичког и синтетичког проучавања феномена у области традиционалне музике, као и способност јасног, критичког, рационалног и транспарентног презентовања

научних резултата и тиме потврдила професионалну и научну компетентност у домену етномузикологије.

Комисија оцењује докторску дисертацију мр Иве Ненић као научно оригиналан, интердисциплинаран, изузетно вредан и методолошки конзистентан истраживачко емпиријски и етномузиколошки значајан подухват и остварење. Комисија са задовољством предлаже Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности у Београду да прихвати Извештај и покрене процедуру за јавну одбрану ове дисертације.

Комисија у саставу:

др Мирјана Закић, доцент на ФМУ у Београду (ментор)

др Миодраг Шуваковић, редовни професор на ФМУ (коментор)

др Селена Ракочевић, доцент на ФМУ у Београду

др Наила Церибашић, научни саветник на Институту за етнологију и фолклористику у Загребу и насловни редовни професор на Одсеку за музикологију Музичке академије Свеучилишта у Загребу

др Јелена Ђорђевић, редовни професор и шеф Одељења за новинарство и
комуникологију Факултета политичких наука у Београду

БИБЛИОГРАФИЈА МР ИВЕ НЕНИЋ

2014. „A longing for the Other: Interculturality in (post)traditional and world music scene of Serbia“. In *Terminology and theoretical approaches and crossing national boundaries/intercultural communication: Third Symposium of the ICTM Study Group on music and dance in Southeastern Europe*, eds. Elsie Ivancich Dunin, Liz Mellish, Ivona Opetcheska-Tatarchevska, 258-268. Skopje: ICTM SG on music and dance in Southeastern Europe and National Committee ICTM Macedonia.
2014. “Discrete cases: female traditional music players in Serbia”. *New Sound: International Magazine for Music* 41: 87-97.
2014. „Ривајвл традиционалне музике, државни апарати и извођење 'амбивалентне женскости“. У *Владо С. Милошевић, етномузиколог, композитор и педагог. Традиција као инспирација: тематски зборник, Бања Лука, 12–13. април 2013*, ур. Соња Маринковић и Санда Додик, 309-317. Бања Лука: Академија умјетности Универзитета у Бањој Луци – Музиколошко друштво Републике српске.
2014. “Iskusiti umetnost” kao oblik feminističkog (sa)znavaња sveta. U *Niko ne pripada tu više nego ti – Živi arhiv: kuriranje feminističkog znanja, 54. Oktobarski salon*, ur. Red Min(e)d (Jelena Petrović i Katja Kobolt, Danijela Dugandžić Živanović, Dunja Kukovec) u saradnji sa urednicom kustoske škole *Živi arhiv* Jelenom Vesić, 130-132. Beograd: KCB.
2014. “Folk” behaving badly: newly composed folk music as popular culture, in: *Sweet sixties: specters and spirits of a parallel avant-garde*, eds. Georg Schöllhammer and Ruben Arevshatyan, 440-448. Berlin: Sternberg Press.
2013. “Musicking of gender”: Towards the hybrid models of female identification through music” (rad u pripremi za štampu). У *Зборник радова са међународне конференције Жене у музици*. Крагујевац: ФИЛУМ.
2013. “Izaći iz kože: o mišljenju i politikama materinstva” (koautorstvo sa A. Zaharijević). U *Postajanje majkom u vreme neoliberalnog kapitalizma*, ur. Ana Vilenica, 259-275. Beograd: Uz(bu))na))).
2013. Приказ остварења *И душа ми спава* Владимира Никића (2007). *Етноумље – српски world music магазин* 23 (зима – пролеће 2013): 36.
2012. “Žene kroz folklor u socijalizam: ka istoriji nestabilnih odnosa“. U *Istorija umetnosti u Srbiji – XX vek: Realizmi i modernizmi oko hladnog rata* (II tom), ur. Miško Šuvaković, 771-780. Beograd: Orion Art.
2012. “(Un)disciplining Gender, Rewriting the Epic: Female Gusle Players”. In *Musical Practices in the Balkans: Ethnomusicological Perspectives*; proceedings of the International conference held from november 23 to 25, 2011, eds. Despić, Dejan, Jovanović, Jelena, Lajić-Mihajlović, Danka, 253-64. Belgrade: Institute of Musicology of SASA.
2012. “Sviračice kao ‘loši subjekti’”. U *Kultura, rod, građanski status*, ur. Daša Duhaček i Katarina Lončarević, 143-155. Beograd: Fakultet političkih nauka.
2012. “World music u Srbiji: eluzivnost, razvoj, potencijali” (koautorstvo sa Mirjanom Zakić). U *World music u Srbiji: prvih trideset godina (1982 – 2012)*, specijalno izdanje povodom trideset godina od začetka world music-a u Srbiji, ur. Oliver Đorđević, 166-171. Jagodina: World music asocijacija Srbije.
2012. Prikaz ostvarenja *Visoko drvo* sastava Marsya (PGP RTS 2003). U *World music u Srbiji: prvih trideset godina (1982 – 2012)*, specijalno izdanje povodom trideset godina od začetka world music-a u Srbiji, ur. Oliver Đorđević, 264. Jagodina: World music asocijacija Srbije.
2012. Prikaz ostvarenja *Preko reke* grupe Vrelo (PGP RTS 2008). *World music u Srbiji: prvih trideset godina (1982 – 2012)*, specijalno izdanje povodom trideset godina od začetka world music-a u Srbiji, ur. Oliver Đorđević, 267. Jagodina: World music asocijacija Srbije.
2011. “Inner/outer Borderland: contemporary ‘reworking’ of gusle”. *New Sound: International Magazine for Music* 38 (II): 17-28.

2011. „Постоје ли праве народне песме и мелодије у градовима? Прилог историји концепција традиционалне музике у Србији“. У *Мелодије и фотографија – тематски зборник радова посвећен Владимиру Ђорђевићу*, ур. Драган Стојменовић, 51-65. Бор: Народна библиотека Бор.
2011. „Roze kiborzi i /de/centrirane ideološke mašine: preobražaji muzičke kulture (turbo)folka“. *Genero: časopis za feminističku teoriju i studije kulture* 13: 63-80.
2011. „Kategorija žene kao stecište istorije sporova“ (kritički osvrt na studiju Adriane Zaharijević *Postajanje ženom*). *Genero: časopis za feminističku teoriju i studije kulture* 14: 203-208.
2010. *Повратак прошлог: критички приступ идеологијама традиције* – одломци из магистарског рада приређени и емитовани у оквиру циклуса *Рефлексије о музици*. Београд: Трећи програм Радио Београда (март 2010).
2009. „Re-traditionalization or modernization? Challenging world music scene of Belgrade“. In *Stockholm-Belgrade: Proceedings from the IV Swedish-Serbian Symposium "Sustainable Development and the Role of Humanistic Disciplines"* (Belgrade, October 2-4, 2008), ed. Predrag Palavestra, 69-76. Belgrade: Serbian Academy of Sciences and Arts.
2009. „Ljubopitljivi zvuk: muzički svetovi pozorišta za decu“. *Bolje je praviti dobra i lepa dugmeta nego loše brodove* (monografija povodom 60. godina pozorišta "Duško Radović"), 217-228. Beograd: Malo pozorište „Duško Radović“.
2009. „Пост-моментум традиције: етно и world music тумачења песме 'Дуни ми, дуни, лађане'“. *Музички талас* 38: 28-32.
2009. „Попкултурални повратак традиције (World да, али Турбо?)“. У *Историја уметности у Србији XX век – I том: Радикалне уметничке праксе 1913 – 2008*, ур. Мишко Шуваковић, 907-916. Београд: Орион Арт.
2008. „*Matrica koja obećava?* Predstavljanje i učešće žena u popularnoj kulturi“. У *Neko je rekao feminizam*. ur. Adriana Zaharijević, 244-257. Beograd: Rekonstrukcija ženski fond.
2008. Приказ зборника радова *Музика, медији, мултикултуралност* Дана Лундберга, Кристера Малма и Овеа Ронстрона. *Музикологија* 8: 275-280.
2007. „'Old Foundation, New Tower': Changing Perspectives of Serbian Traditional Music“. In *Research of Dance and Music in the Balkans*, ed. Dimitrije O. Golemović, 118-128. Brčko: Association for Fostering of the Serb Cultural-Historical Heritage „Baštinari“.
2006. „World music: od tradicije do invencije“. *Novi zvuk* 27: 43-54.
2006. „Preko/unutar granica ideološkog: popularna muzička kultura između alternativnih i zvaničnih modela organizacije“. У *TkH* 11, temat „Samoorganizacija, 115-121. Beograd: TkH – centar za teoriju i praksu izvođačkih umetnosti.
2006. „Politika identiteta u srpskom hip hop-u na primeru grupe Beogradski sindikat“. У *TkH* 11, temat „Samoorganizacija“, 159 – 166. Beograd: TkH – centar za teoriju i praksu izvođačkih umetnosti.
2006. „Tekst i kontekst kao modeli mišljenja u etnomuzikologiji“. У *Istorija i misterija muzike – u čast Roksande Pejović*, Muzikološke studije - Monografije, sv. 2/2006, 281-289. Beograd: FMU.
2006. "Tehnologija i zvuk: od digitalizacije muzike ka muzikalnosti digitalnog“. *E-volucija* 12. Beograd: CePIT.
http://www.bos.rs/cepit/evolucija/html/12/teh_i_zvuk.htm
2006. "Институција као место неслагања: културна политика и еманципаторска интелектуална пракса". У *Нова српска политичка мисао*, посебно издање 1 (Културна политика у Србији), 45-50. Београд: НСПМ.
2006. Приказ књиге *Етно: приче о музици света на Интернету* Ивана Чоловића *E-volucija* 14. Beograd: CePIT.
<http://www.bos.rs/cepit/evolucija/html/14/etno.htm>
2006. Осврт на 11. фестивал *Ринг Ринг*. *Трећи програм* 129-30: 435-438.

2006. Одреднице „Ксенија Атанасијевић“ и „Исидора Секулић“. *A biographical dictionary of women's movements and feminisms*, 41, 491. Budapest and New York: CEU Press.
2004. “Čije muzike, kakva tela: (fatalna) paradigma turbo-folka u svetlu žanrovskih transformacija“. U *Zbornik Beogradske otvorene škole* br. VII, 99-114. Beograd: BOŠ.
2004. “Kultura sajber prostora“. *E-volucija* 5. Beograd: CePIT. <http://www.bos.rs/cepit/evolucija/html/5/sajberkultura.htm>
2004. “Problemi evropskog kulturnog identiteta“. *Agora – časopis za kulturu i društvena pitanja*, 06.12.2004. Podgorica: NJP Pobjeda.
2003. Odrednice “popularna kultura” i “feminizam”. U *Aspekti globalizacije*, 169-70, 222-23. Beograd: BOŠ.
2003. “Umetnost u digitalnom dobu: Status Code 10.2.1 200 (OK)”. *E-volucija* 2. Beograd: CePIT. <http://www.bos.rs/cepit/evolucija/html/2/umetnost.htm>